

ЈУ Основна школа „Бранко Ћопић“

Приједор

ОГЛЕДНИ ЧАС:

**ИЛУСТРАЦИЈА ИНТЕГРАЦИЈЕ САДРЖАЈА О
КОРУПЦИЈИ И ЕТИЦИ СА НПП НИЖИХ РАЗРЕДА
ОСНОВНЕ ШКОЛЕ**

Приједор, 7. 5.2015.године

Професор разредне наставе:

Весна Пекија

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП МЕТОДАМА ЕДУКАЦИЈЕ О КОРУПЦИЈИ И ЕТИЦИ И ЊЕНОМ ЗНАЧАЈУ УВОЂЕЊА У НАСТАВНИ ПРОЦЕС

Интеграција метода едукације о корупцији и етици у НПП нижих разреда основне школе

Борба против корупције се не може водити само кроз институције за провођење закона, она се мора ослањати не нове идеје младих људи који ће у будућности водити државу и који ће имати вољу и способност да сами зацртају исправан пут према будућности. Управо због тога образовање је кључни фактор у превенцији корупције. Чак и квалитетни закони и институције неће моћи спријечити корупцију уколико грађани активно не изражавају своје ставове и не захтијевају одговорност од стране власти и институција које су надлежне за то. Из тог разлога, образовање младих људи о етици и корупцији може помоћи у прекидању зачараног круга корупције, јер управо данашња омладина и најмлађи узраст представљају будућност једне земље и наду да су промјене, на том плану, могуће.

Околина у којој дјеца одрастају игра велику улогу у формирању њихових ставова, зато институције образовања младих морају улагати велике напоре и одиграти једну од кључних улога у смањењу корупције и унапређивању одговорности. У складу са тим, дјеца морају имати одговарајуће окружење у коме ће учити, а које ће промовисати моралне вриједности.

Како би било што ближе дјечи и што увјерљивије, образовање мора бити повезано са свакодневним животом (подкријепљено мноштвом примјера) и обухватити етичке дилеме из стварног живота, укључујући ситуације у којима се сукобљавају различити интереси, гдје појединци доносе одлуке о томе шта је исправно, као и одговорностима сваког појединца и његовим улогама у друштву.

Данашње образовање не укључује овакав начин едукације младих и базира се углавном на репродуковање чињеница, не посвећујући довољно пажње креирању културе активизма и друштвене одговорности.

Часови етике и антикорупцијска едукација имају за циљ постизање разумијевања појма корупције, њених узрока, појавних облика и посљедица, као и њену повезаност са добрим или лошим управљањем. Предавања би требало да садрже и теоријску и практичну компонент, водећи рачуна да су примјењива на садашњост.

Истраживања су показала да грађани у БиХ, а нарочито млађа популација, нису упознати са правима која имају као грађани и са начинима борбе против корупције или било ког другог неетичног понашања. Самим тим и када се нађу у ситуацији у којој су њихова права повријеђена или уколико су жртве или свједоци корупције, не могу се на

прави начин суочити с проблемом. Због тога је све више присутно колективно увјерење да се у овим случајевима не може ништа урадити или промјенити.

Због свих, горе наведених разлога, неопходно је младим људима, већ кроз најраније облике образовања у школи, пренијети информације о свим правима, законима, кодексима и могућностима које правни систем пружа у ситуацијама када се суочавају са спорним, неетичким ситуацијама или неким случајевима корупције.

МЕТОДЕ ЕДУКАЦИЈЕ О ЕТИЦИ И КОРУПЦИЈИ

Истраживање концепта – идеје о томе шта представља неетичко или коруптивно понашање се разликују од друшва до друштва, зато су могућа различита схватања о томе шта би могло, а шта не, представљати случај корупције па је неопходно појаснити различите аспекте и случајеве, као и прилике за појаву корупције. Како би се ово постигло, могу се користити студије случајева, који могу бити стварни или замишљени, на основу којих ће ученици расправљати и с временом стећи веће разумијевање о томе гдје су границе етичког, а гдје се појављује корупција. Циљ оваквог приступа је да се, између осталог, унаприједи способности рјешавања проблема и доношења одлука, јер се на тај начин ученици кроз конкретне случајеве сусрећу са етичким дилемама.

Једна од веома успјешних метода за овакав приступ едукацији је учење кроз играње улога и фикцију. Наиме, ученицима се предочава замишљена ситуација у којој се проучавајући је из различитих углова суочавају са етичким дилемама и постављају се у ситуацију у којој сами морају донијети одлуку о томе како поступити или како ријешити одређени проблем. При томе морају узети у обзир и на који начин околина утиче на дати проблем, које су посљедице проблема, како се са њима суочити и на који начин би одлука коју донесу утицала на остале актере. Један од начина је и формирање ученичке суднице, гдје би сви ученици, играјући различите улоге, гледали на задати проблем из угла тужиоца, судије, оптуженог или адвоката.

Оно што је нарочито важно у употреби оваквих метода јесте да ученици кроз процес учења стекну разумијевање да чак и најситнија дјела корупције, неетичко или недолично понашање, имају озбиљне посљедице за друштво и заједницу и да чак и мања кршења етичких кодекса постављају основу за озбиљнија дјела, као што су злоупотреба повјерења и корупција.

Подручја корупције – за ученике је нарочито корисно да стекну увид у то колико је корупција присутна у друштву и њиховој непосредној околини. Због тога је неопходно у оквиру едукације посматрати присуство корупције кроз различите области друштва и њене посљедице у оквиру сваке од њих.

Појам одговорности – едукацијски програм би требало да нагласи проблем пасивног прихватања корупције као појаве и скрене пажњу на то колико је сваки појединац одговоран за стање у друштву, као и појам заједничке активности.

Људска права – корупција је уско повезана са људским правима, односно њиховим нарушавањем и због тога ју је неопходно и посматрати као питање основних људских

права и као нешто што је штетно за сваког појединца. Такође је неопходно ученицима предочити неетичко понашање и корупцију кроз последице које она има на најугроженије групе становништва, како би се утицало на развијање њиховог осјећаја за правду.

Слобода говора и изражавања – када је борба против корупције у питању, један од кључних сегмената је слобода медија, као један од основних предуслова. За ученике је неопходно разумијевање да цензура у било ком облику нарушава слободу изражавања новинара, као и право грађана на приступ информацијама.

Едукација на пољу борбе против корупције би требало да се организује кроз двије основне теме:

- Начин на који се појединац може одупријети учешћу у коруптивним праксама;
- Начин на који се појединац може активирати и укључити у борбу против корупције.

Због тога је ученицима потребно указати на механизме кроз које се могу одупријети корупцији, као и борити против ње. Такође, у циљу охрабрења ученика, неопходно је значајан дио активности посветити анализи успјешних прича, како из БиХ, тако и из других земаља, гдје би ученици сазнали о успјешним механизмима борбе против корупције, с нагласком на томе како и сам појединац може допринијети и покренути позитивна дешавања на овом пољу.

Демократска начела – постоји јасна веза између корумпираних и недемократских друштава, због чега је ученицима неопходно предочити основна демократска начела која су у супротности са коруптивним праксама.

Прије свега, неопходно је едукацију планирати на начин да покрије два основна питања која су кључна за концепт демократије, а која су корупцијом директно доведена у питање:

1. Истинска демократија посматра јавне званичнике као јавне службенике чија је дужност да заступају интересе грађана, а не своје интересе,
2. Демократија зависи од активизма и учешћа грађана,

Ученици би требало да стекну разумијевање не само о правима која су им загарантована демократским системом, већ и о начинима на које, као будући гласачи, могу представнике власти држати одговорним за своје поступке и одлуке, као и одговорностима које имају као грађани. Неопходно је и да стекну слику о облицима и техникама заговарања и заступања својих грађанских права, као што су петиције, захтјеви, мирни протести, кориштење медија, повезивање са организацијама цивилног друштва које се боре против корупције, волонтирањем, итд.

Повјерење – у државама попут БиХ у којима корупција прожима све сегменте друштва, пољуљано је повјерење у институције, цјелокупни систем, па чак и повјерење међу појединцима, а када нестане повјерења горе наведени демократски принципи губе смисао. Због тога би питање повјерења такође требало да буде једна од кључних тачки у образовном програму с циљем постепене изградње повјерења, које се не може једноставно

изградити путем лекција и предавања, већ захтијева и другачије приступе, као и континуиран рад кроз разговор са ученицима.

Неоходни је напоменути да настава и едукација о етици и борби против корупције неће имати никаквог ефекта уколико остатак наставног програма и настава из других предмета не прати и не заговара етичка и демократска начела. Један од основних циљева у образовању о етици, демократији и борби против корупције је промовисање одређених вриједности, а оне не могу бити промовисане само кроз наставу, а посебно у култури гдје се ове вриједности истински не вреднују.

Због тога је неопходно постепено мијењати школску културу на начин да кроз све школске активности промовише етичке и демократске вриједности. Уколико нпр. ученици на часовима немају право „гласа“, уколико нису охрабрени и мотивисани да се чак и у учионици боре за своја права, те уколико нису равноправни, цјелокупни напори и едукација о етици ће пасти у воду.

Због тога сво наставно особље мора бити укључено у процес едукације, те би требало одржавати редовне састанке наставног особља гдје ће наставници размјењивати искуства, евалуирати наставни процес и усклађивати наставне планове. Од кључне је важности да наставници укључени у програм едукације потпуно буду посвећени програму, односно да истински вјерују и дијеле вриједности које пропагирају кроз едукацију, како би били примјер ученицима и како би те вриједности што успјешније пренијели на ученике.

	I2 Датум:	ЈУ ОШ „Бранко Ћопић“ Приједор Учитељица: Весна Пекија Писана припрема за наставни дан у првом разреду, школска 2014/2015. г.
---	--------------	--

Дневне активности

Уводна активност:	Пјесмица: „Поштење“, Ј.Ј.Змај
<p style="text-align: center;"><u>Ток активности:</u></p> <p>Након уводног поздрава и необавезног разговора са ученицима читам пјесму Јована Јовановића Змаја „Поштење“. Ученици треба да се наслоне и пажљиво саслушају пјесму јер ћемо након читања пјесме поразговарати о прочитаном, а затим и покушати научити ову кратку али заиста поучну пјесмицу.</p> <p style="text-align: center;">ПОШТЕЊЕ</p> <p style="text-align: center;"><i>Поштење се не мож` купити          Јер га поштен не продаје          Ни за блага сва голема          А непоштен прод`о би га Ал` не може јер га нема.</i></p> <p>Након краће емоционалне паузе почињемо разговор о овој дивној пјесмици. Нека од питања која се намећу су: о чему говори ова пјесмица, шта је за вас поштење, шта значи та ријеч, наведите ми неки примјер поштеног понашања, шта је супротно од поштења, да ли је непоштење добро, наведите ми примјер непоштеног понашања, зашто чика Јова Змај каже да се поштење не може купити, како се оно стиче, зашто би непоштен човјек продао поштење само да га има, која ријеч вам је љепша поштење или непоштење, зашто? Након овог уводног разговора покушавамо да усвојимо ову едукативну пјесмицу. Неколико ученика репродукује научену пјесмицу, а затим је понављамо сви заједно. Слједи краћа пауза за одмор.</p>	
1.Предметно подручје:Моја околина	Антикорупција и мито
Очекивани исходи учења:	<ul style="list-style-type: none"> -да ученик препознаје исправна и праведна понашања у непосредном окружењу; -да препознаје активности које промовишу социјално прихватљиво понашање: -да препознаје примјере исправних и праведних понашања на практичним примјерима; -да изведе правилне закључке на основу

	<p>поступака ликова из представе; - да образложи своје одлуке; - да развија и његује моралне вриједности.</p>
<u>Садржај програма:</u>	Садржаји за подршку социјално-емоционалног развоја
<u>Циљ активности:</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање антикорупцијске свијести код најмлађих; • Развијање свијести о правим и моралним вриједностима • Упознавање са појмовима као што су одговорност, повјерење, поштење, превара, плаћање олакшица итд.
<u>Потребна средства:</u>	-црвени и зелени картон за сваког ученика, -неки од реквизита који су карактеристични за одређена занимања (полицијска капа, знак стоп, бијели капут за доктора, наочале и свеска за наставника)
<u>Облици рада:</u>	Фронтални, индивидуални, групни
<u>Методе рада:</u>	Метода наставног разговора, метода имитације, метода демонстрације, метода писаних радова, амбијентално учење
<u>Трајање активности:</u>	Од 35 до 40 минута
Ток активности:	
<p>Учитељица је са ученицима дан раније договорила да у школу донесу одређене реквизите, па су тако неки од ученика били задужени да донесу бијели мантил и слушалице за доктора (дјечије играчке), наочале, док смо дан раније сви заједно израдили полицијску капу од картона, знак СТОП за саобраћајног полицајца.</p> <p>Данас ћемо бити мали глумци и сами осмислити три мале представе које ће бити подкријепљене примјерима из стварног живота тако да би ученици што лакше усвојили нове појмове и уочили одређене облике понашања неке пожељне и прихватљиве, а неке непожељне.</p> <p>Дајем ученицима упутство које ће нам помоћи да данас успјешно реализујемо замишљене активности односно мале представе. Сви ученици ће извлачити цедуљице из шешира, а само они ученици који извуку слику одећеног лика учествују у представама. У све четири представе учитељица ће глумити негативне и проблематичне ликове који су непоштени и склони корупцији односно који се понашају неморално. Свака представа имаће два чина. У једном чину ће глумити учитељица, а у другом неко од ученика ко је добио цедуљицу. Остали ученици пажљиво гледају представу јер имају задатак да на картонима упишу број и то тако што ће на црвени картон уписати онај чин из представе у коме су се глумци понашали неморални, непоштено и који су покушали некога да преваре, а на зелени картон број оног чина гдје су се глумци понашали исправно односно поштено и у складу са законом. Прије сваког чина учитељица диже високо у зрак картон на коме пише број један</p>	

за први чин, односно број два за други чин. С обзиром да смо већ у неколико наврата разговарали о занимањима људи и о њиховим дужностима овај задатак не би требао да представља проблем за ученике.

Слиједи кратак договор са глумцима.

ПРВА ПРЕДСТАВА

Први чин

Два ученика ће глумити саобраћајне полицајце који заустављају возила на путу.

Учитељица ће глумити пијаног возача који покушава да избјегне заслужену казну.

Учитељица ће сједити на столици и симулирати вожњу аутомобила нагињући се на обе стране тако да се стекне дојам несирности приликом вожње. Тада је полиција зауставља и тражи документе. Када саопште пијаном возачу да мора изаћи из аута и сачекати да се отријезни, а затим и платит казну он покушава да понуди новац полицији како би га они пустили да и даље несметано вози. Полицајци прихватају новац и возач наставља даље али убрзо се судари са другим аутом(ученик на другој столици).

(Наставник се јавља као наратор током цијелог чина и наводи ученике на следећи поступак нпр. једног лијепог сунчаног дана два полицајца су изашли на улицу да би контролисали возила. Одједном су из даљине примјетили возило које се несигурно кретало друмом. Одлучили су да га зауставе.....)

Други чин

Призор се понавља али за разлику од првог чина полиција је сада неумољива и не одустаје од своје одлуке. Пијаног возача удаљавају од аута, пишу му казну и возе га у полицијску станицу на разговор.

Ученици пишу бројеве на своје картоне на којима пише ПРВА ПРЕДСТАВА. На црвени картон пишу број оног чина за који мисле да није исправан. Неколико ученика образлажу своје одлуке(добро би било да се прозове и ученик који није написао број један на црвени картон тако да га наведемо на исправно ријешење).

ДРУГА ПРЕДСТАВА

Први чин

Један ученик глуми учитеља/учитељицу, док учитељица и још један ученик глуме два друга из разреда. Проблем настаје када учитељица зауби контролне радове које је исправила прије седам дана. Оцјене је прије седам дана прочитала ученицима али се не сјећа шта је ко добио. Један од друговаа (учитељица) предлаже да слажу учитељици и да јој пријаве да су добили петицу иако то није тачно. У овом чину други пријатељ пристаје на тај договор и служе се преваро да би дошли до боље оцјене. Након неколико дана учитељица проналази контролне радове и шаље ученике код директора школе гдје бивају кажњени за своју превару.

Други чин

Понавља се идентична ситуација али сада један ученик критикује свог друга и савјетује га како треба исправно поступити. Након што је учитељица пронашла контролне радове

награђује ученике излетом у природу јер је на тај начин хтјела да им се одужи за њихову искреност.

Поступак са картонима се понавља и ученици поново образлажу своје одлуке.

ТРЕЋА ПРЕДСТАВА

Први чин

Учитељица глуми доктора док два ученика глуме маму или тату и болесно дијете. Када један од родитеља доведе болесно дијете доктору медицинска сестра излази и тражи новац да би доктор примио дијете и прегледао га. Родитељи посуђују новац и дају доктору да би излјечио њихово дијете.

Други чин

Ситуација је идентична само што у овом чини када дијете заврши у болници родитељи пријаве доктора директору болнице и он добија отказ. На његово мјесто долази млади доктор или докторица који са осмјехом дочекује своје пацијенте.

Поступак са картонима се понавља и ученици поново образлажу своје одлуке.

Слиједи одмор за ученике.

<u>2.Предметно подручје:Говор, изражавање, стварање</u>	Цртамо наше мале позоришне представе
<u>Очекивани исходи учења:</u>	- да ученик препознаје исправна и праведна понашања у непосредном окружењу; -да на основу цртежа представи одређени облик корупцијског или антикорупцијског понашања,
<u>Садржај програма:</u>	Упознавање ликовних материјала
<u>Циљ активности:</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање антикорупцијске свијести код најмлађих; • Развијање свијести о правим и моралним вриједностима
<u>Потребна средства:</u>	Блок, пастелне боје, црвени и зелени листићи папира
<u>Облици рада:</u>	Фронтални, индивидуални
<u>Методе рада:</u>	Вербално-текстуална метода, илустративно-демонстративна метода, метода ликовног сценарија
<u>Трајање активности:</u>	35 минута

Ток активности:

Ученици ће из шешира извлачити папире. Они ученици који извуку црвени листић треба да што вјерније дочарају један чин из било које представе који приказује оне облике понашања који нису друштвено прихватљиви, док ученици који су извукли зелени листић цртају онај чин из представе који приказује исправно и праведно понашање у нашем окружењу.

Учитељица обилази ученике и провјерава да ли су ученици схватили задатак и почели свој цртеж у складу са извученим листићем.

Слиједи краћи одмор за ученике.

<u>3.Предметно подручје:Физичко васпитање, музика, ритмика</u>	Пјевамо пјесму: „Кад се мале руке сложе“
<u>Очекивани исходи учења:</u>	-да ученик овлада техником пјевања, да учествује у заједничком пјевању и изводи једноставну плесну импровизацију
<u>Садржај програма:</u>	Слушамо, пјевамо
<u>Циљ активност:</u>	-указивање на значај заједништва и правилног понашања у свом окружењу
<u>Потребна средства:</u>	Радио, цд са музиком
<u>Облици рада:</u>	Фронтални, индивидуални,рад у кругу
<u>Методе рада:</u>	Метода учења по моделу, метода демонстрације, метода живе ријечи
<u>Трајање активности:</u>	30 минута

Ток активности

Ученицима најављујем да ћемо сада слушати једну пјесмицу у којој се говори о слози, другарству, и да заједно можемо остварити све у животу. Када би се сви понашали онако како смо данас закључили да треба свијет око нас би био пуно љепши и бољи зато ћемо увијек мислити о томе и у складу са тим се и понашати.

КАД СЕ МАЛЕ РУКЕ СЛОЖЕ

*Кад се много малих сложи
Кад се снага стопут множи
А то значи да смо јачи
Кад се скупимо у збор.*

*Мала искра пожар скрива
Кап до капи ријека Пива
Хајмо зато сви у јато
Као врапци жив, жив, жив*

*Кад се мале руке сложе
Све се може, све се може*

Учимо текст и мелодију пјесме, а затим ученици покушавају да сами смисле једноставну плесну кореографију коју ће изводити уз ову пјесму.

Завршна активност:

Игра по избору ученика

Ток активности:

Као награду за данашњи успјешан рад ученици ће добити могућност избора завршне активности.

I₂

И

УЧИТЕЉИЦА ВЕСНА

У ЕПИЗОДИ:

„КАД СЕ МАЛЕ РУКЕ СЛОЖЕ

ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

СЕ БОРИТИ МОЖЕ“

Ми смо мали, али знамо

како да се понашамо.

Шта је добро, а шта не

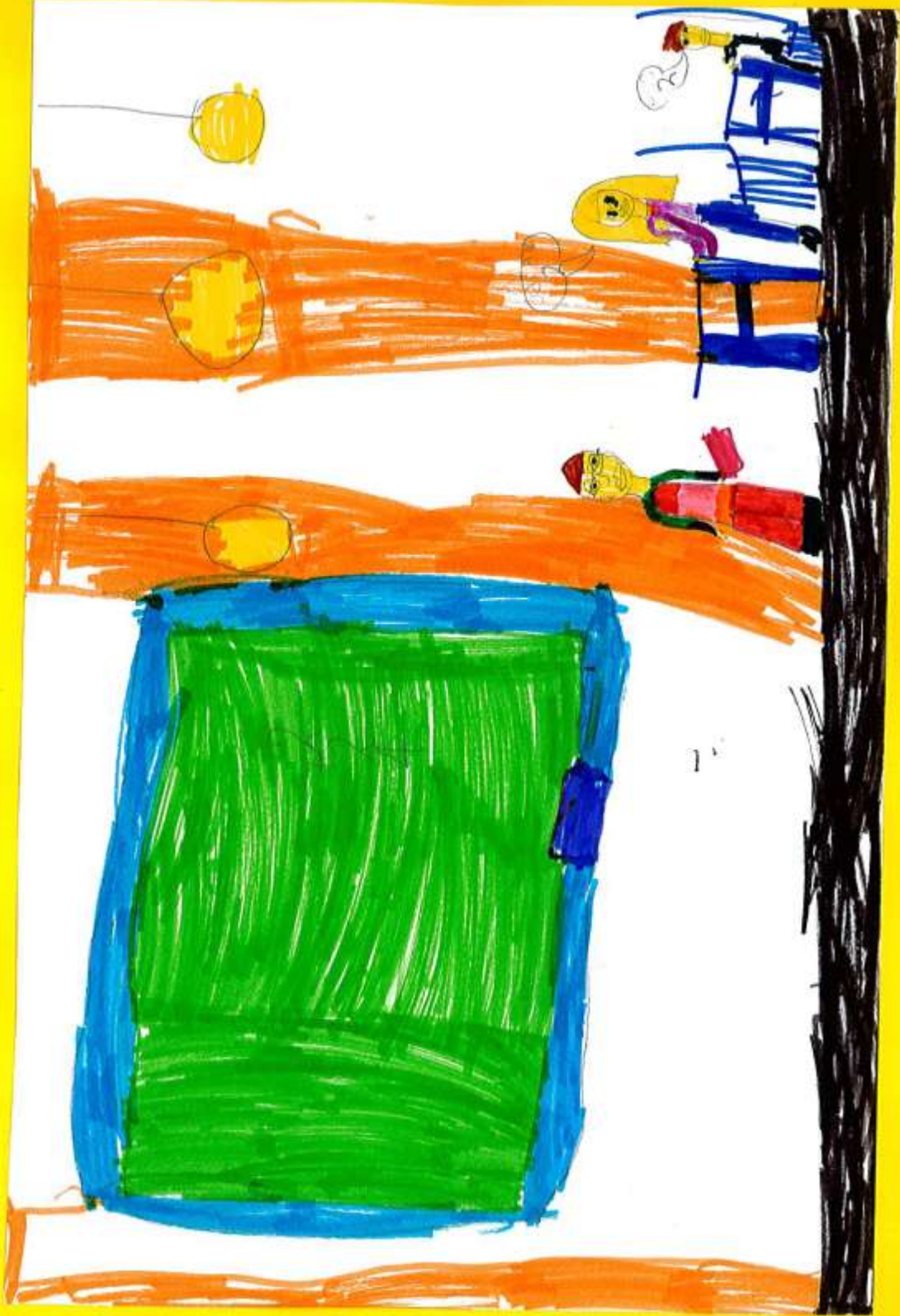

цртежи наши показаће.

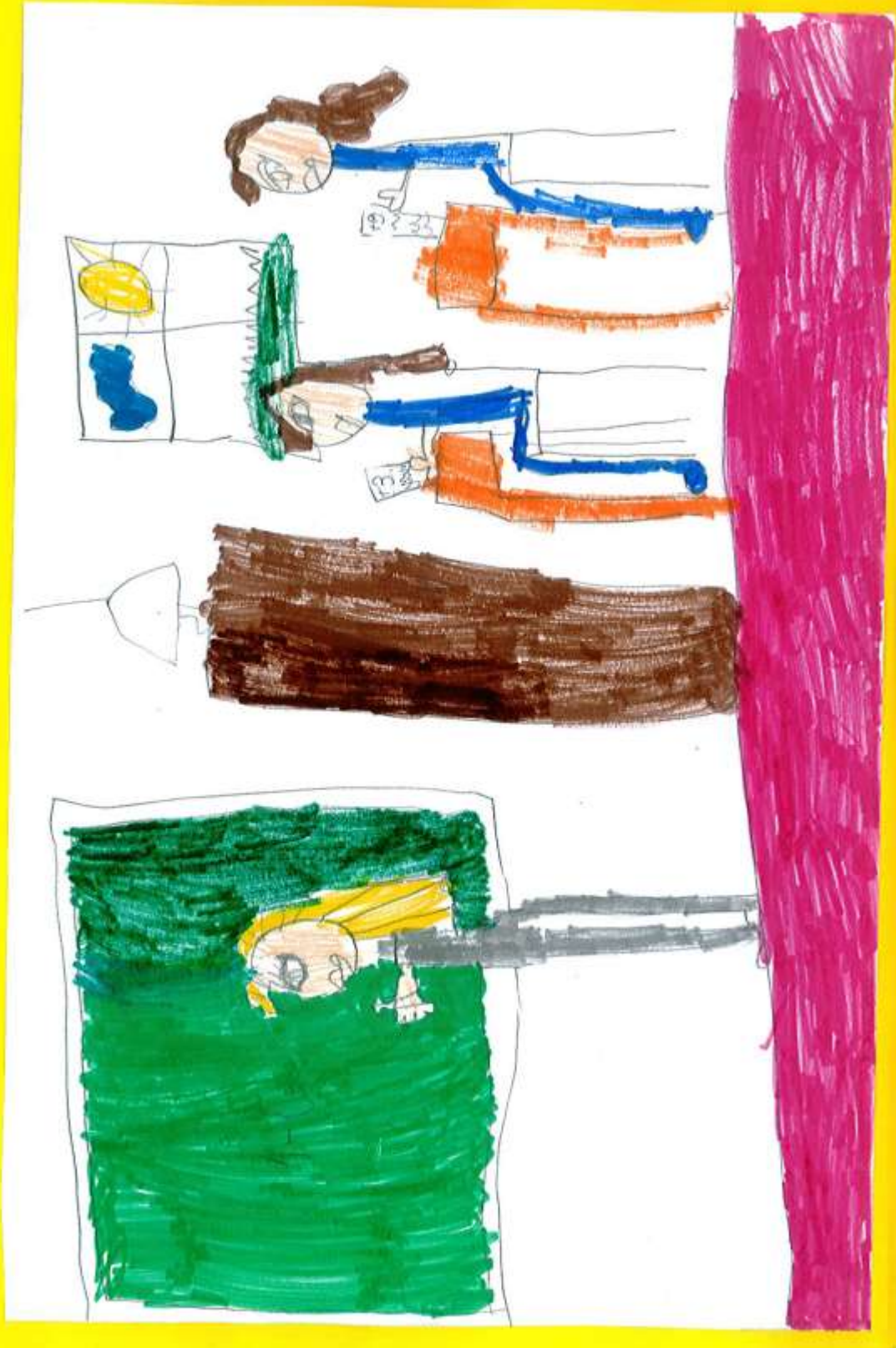
Нашу свијест сад развијамо

предрасуде разбијамо.

Желимо само поштено радити

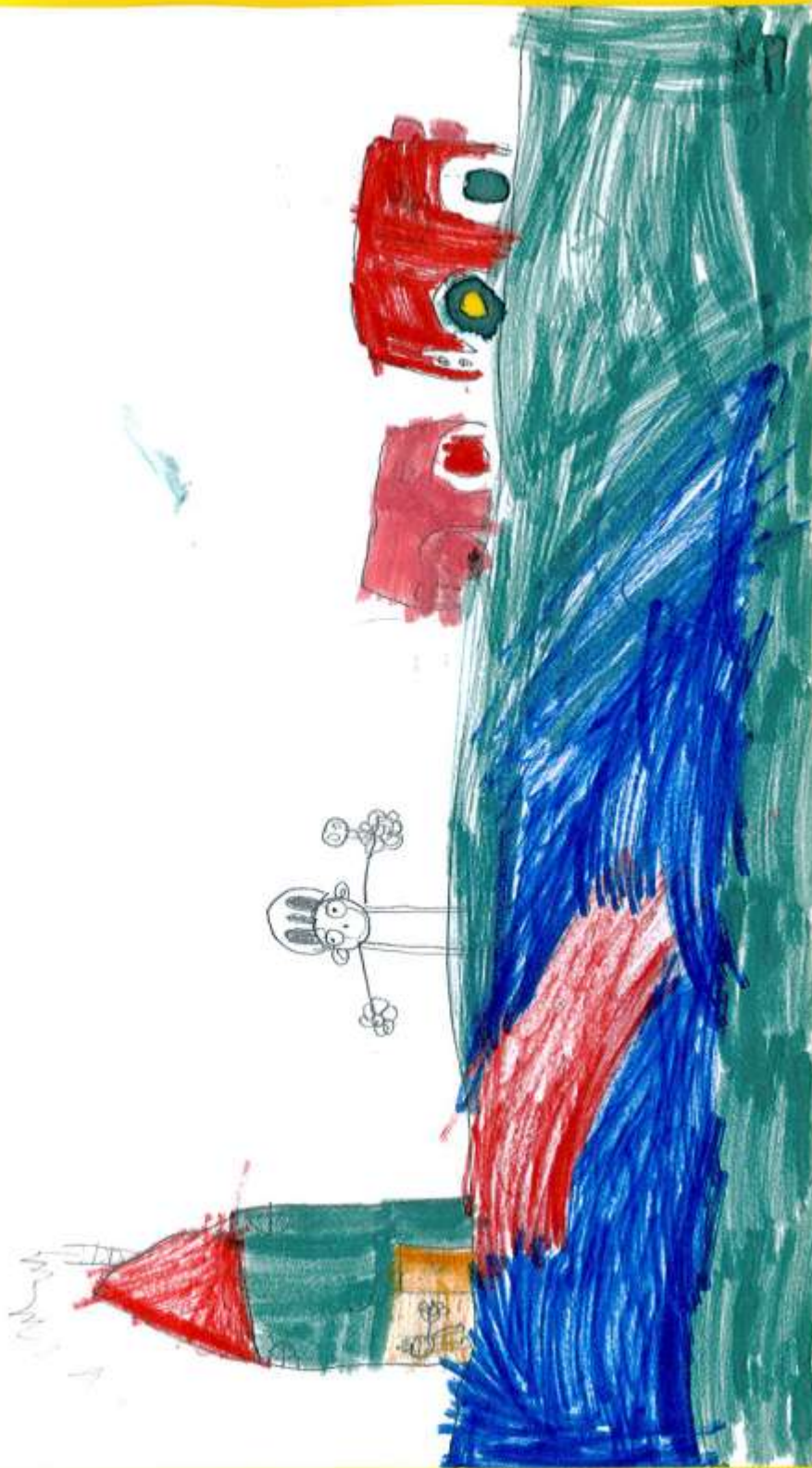
Тад ће нас живот за све наградити.

Одговорни желимо бити

МИТО И КОРУПЦИЈУ УНИШТИТ.

Повјерење нека цвијета

на све стране овог свијета.

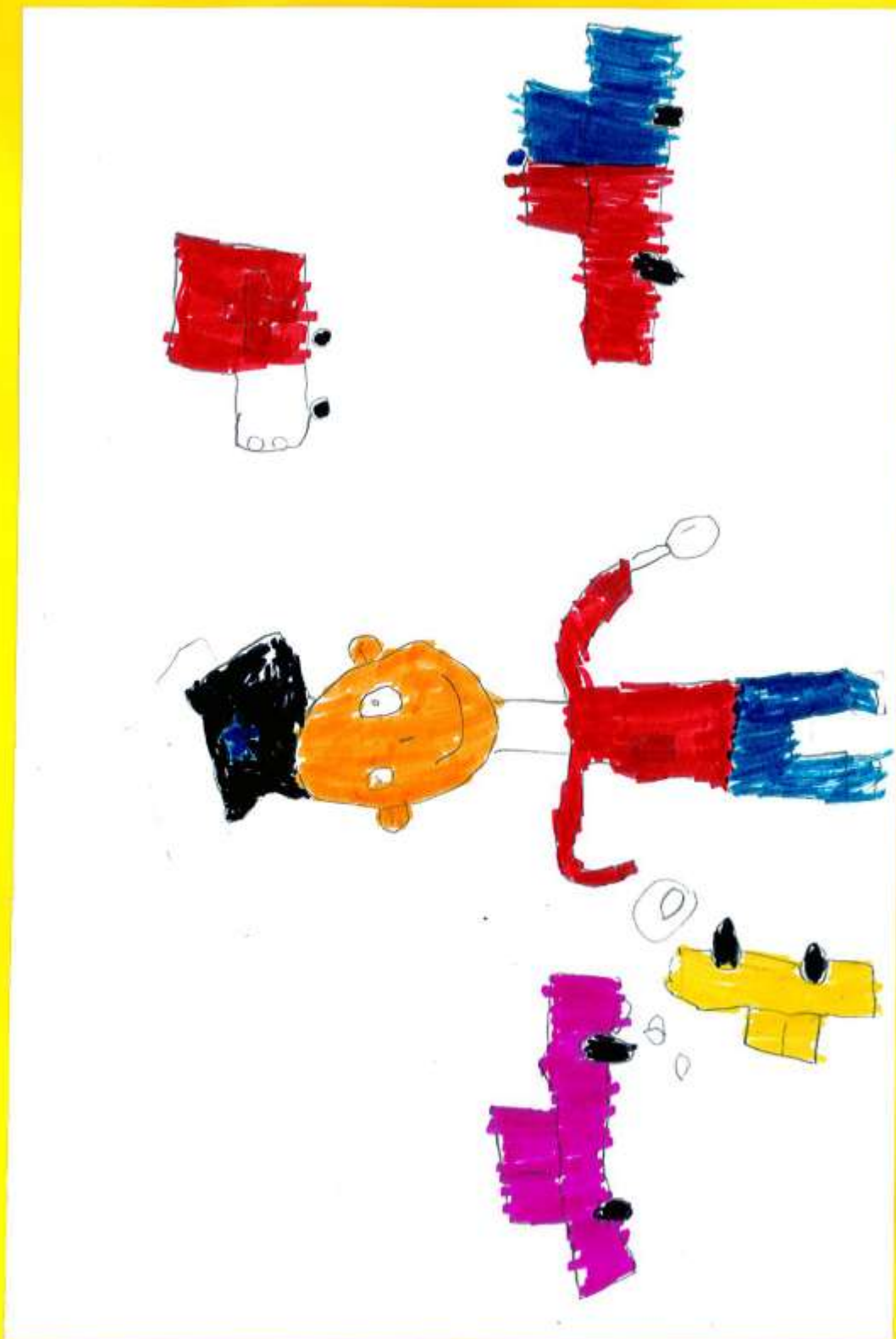
Превара нас никада неће водити

Нови ће дан поштење родити.

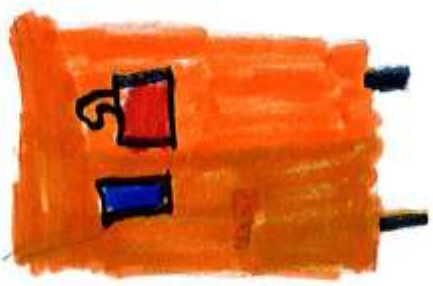
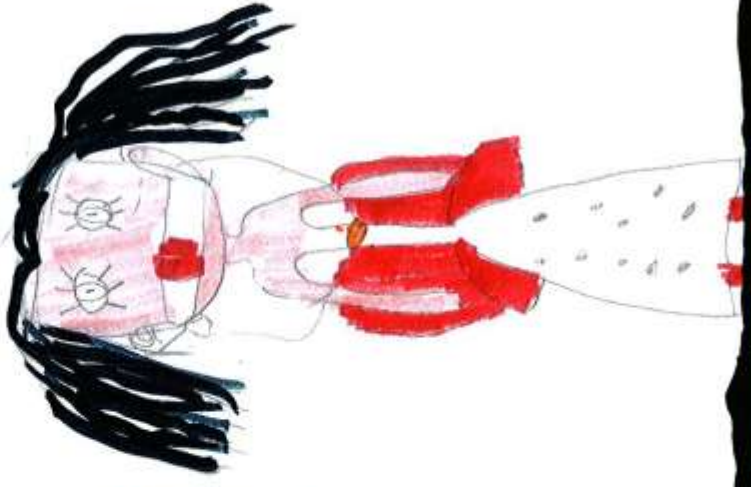

Нек' наши проблеми тада престану.

Тати ће бити боља плата

Мама ће нам тада родити брата

И сретан биће цијели свијет

Из ове смо лекције добили ПЕТ.

Литература:

1. Наставни план и програм за основну школу, Република Српска Министарство просвјете и културе и Републички педагошки завод, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2014.
2. Социјални фактори и когнитивни развој: постављање проблема; Социјална интеракција и интелектуални развој, Ан-Нели, Пере Клемон (2004)
3. Игра и учење као јединствен процес, С. Богојевић
4. Branković, D. i Ilić, M. (2003). *Osnovi pedagogije*. Вања Лука: Comesgrafika.
5. Стојаковић, П. (2002). *Педагошка психологија 1*. Бања Лука: Филозофски факултет.
6. Duran, Mirjana. *Dijete i igra*, Jastrebarsko: Naklada Slap, 2003.
7. Brković, A.D, Bjekić, D,&Papić, Ž. M. (1996). *Razvojna psihologija*. Уčiteljski fakultet.
8. Dubljanin, S. (2010). Pitanje izbora nastavnih metoda. *Pedagogija*, 65, 713-716.
9. Трнавац, Н., & Ђорђевић, Ј. (2007). Педагогија. *Научна књига, Београд*.
10. Getoš, A. M., Čupić, Z., & Mihaljević, P. (2011). Analiza koncepta 'Edukacijom protiv korupcije' na primjeru praktičnih iskustava s 'Antikorupcijskog sata'. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, 2(1), 99-119.
11. Čupić, Č., & Joković, M. (2013). Modeli za sistemsku borbu protiv korupcije. *Godišnjak FPN*, (09), 193-210.
12. mitolovac.kameleon.ba/bs/wp-content/uploads/2011/09/Methodi-edukacije-o-etike-i-korupcije.pdf
13. ti-bih.org/wp-content/uploads/2005/03/Promocija-etike-i-borba-protiv-korupcije.pdf
14. www.msb.gov.ba/docs/strategija1.pdf
15. www.detepius.rs/tekstovi/4-tekstovi/161-dramski-metodi-u-radu-sa-decom.html